

مجموعه بزرگان اندیشه

فلسفه هانا آرنه

پاتریشیا آلتبرند جانسون

ترجمه
خشیار دیهیمی

فرهنگ نشر نو
با همکاری نشر آسیم
تهران-۱۳۹۸

فلسفه هانا آرنت

ترجمه خشایار دیهیمی

On Arendt

Patricia Altenbernd Johnson
Wadsworth Philosophers Series
Wadsworth, USA, 2001

از

فرهنگ نشر نو تهران، خیابان میرعماد، خیابان سیزدهم، پلاک ۱۳
تلفن: ۸۸۷۴۰۹۹۱

نوبت چاپ اول نشر نو، ۱۳۹۸
شمارگان ۱۱۰۰
طرح یونیفورم جلد محمد جهانی مقدم
لیتوگرافی باختر
چاپ و صحافی سپیدار
ناظر چاپ بهمن سراج
همه حقوق محفوظ است.

فهرست کتابخانه ملی

سرشناسه عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر مشخصات ظاهری
فروست شابک دوره شابک ۷
فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا
عنوان اصلی On Arendt
موضوع هانا آرنت، ۱۹۰۶-۱۹۷۵ م؛ دانشمندان؛ سرگذشتنامه؛ کتابنامه.
شناسه افزوده الف. دیهیمی، خشایار، ۱۳۳۴-، مترجم.
ب. عنوان: فلسفه هانا آرنت
۱۳۹۶ ج ۲ / آ ۴ JC ۲۵۱
۳۲۰/۰۹۲
۴۸۶۷۸۵۲
رده‌بندی کنگره
رده‌بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

مرکز پخش آسیم
تلفن و دورنگار ۴-۸۸۷۴۰۹۹۲-۴
فروشگاه اینترنتی www.nashrenow.com
بها ۲۲۰,۰۰۰ ریال

فهرست

پیشگفتار مجموعه / هفت

۱. از تولد تا مرگ / ۱

شروع زندگی در آلمان / ۲ □ کونیگسبرگ / ۲ □ سال‌های دانشگاه / ۵ □
سال‌های زندگی در فرانکفورت و نقل مکان به برلین / ۷ □ سال‌های اقامت در
فرانسه و اهمیت مسئله هویت یهودی / ۱۱ □ شروع دوباره در ایالات متحده /
۱۶ □ ارتباط با زبان انگلیسی / ۱۶ □ دوره بعد از جنگ / ۱۸ □ استقرار کامل در
ایالات متحده / ۲۰ □ تأملاتی دربارهٔ تعلیم و تربیت امریکایی / ۲۲ □ محاکمه
آیشمان / ۲۵ □ سال‌های ریورساید درایو / ۲۷ □ آخرین آغاز / ۲۹

۲. توتالیتاریسم / ۳۱

یهودستیزی / ۳۲ □ مقدمات سیاسی و اقتصادی یهودستیزی / ۳۳ □ جامعه و
هویت یهودی: مطرود و نودولت / ۳۴ □ ماجرای درفوس / ۳۷ □ امپریالیسم /
۳۸ □ تفکر نژادی و نژادپرستی / ۳۹ □ بوروکراسی و نهضت‌های «پان» / ۴۰ □
حقوق بشر / ۴۱ □ توتالیتاریسم / ۴۲ □ روان‌شناسی توده‌ای / ۴۲ □
ویژگی‌های توتالیتاریسم / ۴۴ □ درک «توفان شن» و مقاومت در برابر آن / ۴۷

۳. وضع بشری / ۴۹

عمومی، خصوصی، و اجتماعی / ۵۰ □ قلمرو خصوصی و قلمرو عمومی / ۵۱ □
قلمرو اجتماعی / ۵۴ □ زحمت، کار، و عمل / ۵۸ □ زحمت و مصرف‌گرایی /
۵۹ □ کار و بازار مبادله / ۶۰ □ عمل و حوزهٔ بروز / ۶۳ □ اندیشیدن به آنچه
می‌کنیم / ۶۸ □ عصر مدرن / ۶۸ □ جهان مدرن و اهمیت تفکر / ۷۰

۴. آیشمان / ۷۳

آیشمان / ۷۵ □ محاکمه / ۸۰ □ رویارویی با پایان جهان / ۸۳ □ جماعات اروپایی / ۸۴ □ شوراهاى یهودیان / ۸۸ □ مسئله داوری انسانی / ۹۰

۵. رویارویی با اعصار ظلمانی / ۹۱

داستان‌گویی / ۹۲ □ لسینگ و دوستی / ۹۵ □ یاسپرس و ارتباطی حدوحصر / ۹۷ □ بروخ و فریادرسی انسانی / ۱۰۰ □ بنیامین و پیوند انسانی / ۱۰۳ □ لوکزامبورگ و انقلاب / ۱۰۵ □ گشوده نگاه داشتن امکان آغازهای تازه / ۱۰۸

۶. تأملاتی دربارهٔ تجربهٔ امریکایی / ۱۰۹

انقلاب / ۱۱۰ □ بحران‌های جمهوری / ۱۱۳ □ دروغ / ۱۱۳ □ نافرمانی مدنی / ۱۱۷ □ خشونت / ۱۲۰ □ دور-نگاهی از شورا-دولت / ۱۲۳

۷. اهمیت تفکر / ۱۲۵

تفکر و ملاحظات اخلاقی / ۱۲۶ □ تفکر و دانستن / ۱۲۷ □ سقراط، نمایندهٔ تفکر / ۱۲۹ □ حیات ذهن / ۱۳۴

۸. آرنست و تفکر امروزی / ۱۳۹

تأثیرپذیری‌های فلسفی / ۱۴۰ □ مسائل سیاسی / ۱۴۱ □ مسائل اخلاقی / ۱۴۲ □ امر اجتماعی / ۱۴۳ □ تفسیرهای فمینیستی / ۱۴۴ □ پیگیری «عجالتی» / ۱۴۵

گاهشمار / ۱۴۷

کتاب‌شناسی / ۱۴۹

نمایه / ۱۵۱

پیشگفتار مجموعه

نام مجموعه حاضر در اصل *Wadsworth Philosophers Series* است و سرویراستار آن دنیل کولاک (Daniel Kolak). هدف مجموعه آشنا کردن خوانندگان با مهم‌ترین فیلسوفان و مسائل فلسفی از آغاز تا به امروز است و مهم‌تر و فراتر از آن ترغیب خوانندگان به تفکر فلسفی و درگیر شدن با مسائل فلسفی. به عبارت دیگر، این کتاب‌ها می‌خواهند شوق خواندن، فکر کردن، و آموختن را برانگیزند و هراسی را که خوانندگان معمولاً از «فلسفه» دارند برطرف کنند. با خواندن این کتاب‌ها شما فیلسوف یا متخصص فلسفه نخواهید شد، اما اگر خودتان را درگیر بحث‌های این کتاب‌ها کنید، قطعاً درخواهید یافت که «فلسفه» آن‌گونه که تاکنون به ما القا شده است، امری انتزاعی و تجریدی نیست که فقط به کار پرابهت کردن کلام و مرعوب کردن مخاطبان بیاید، بلکه دانشی است که به کار زندگی و پاسخ دادن به اساسی‌ترین سؤالات بشری می‌آید و نگاه ما را به مسائل ازلی و ابدی «وضع بشری»، از زندگی روزمره گرفته تا مسائل اجتماعی و سیاسی و روان‌شناختی، غنی‌تر و عمیق‌تر می‌کند.

کتاب‌های این مجموعه به‌زبانی ساده نوشته شده‌اند و اصطلاحات فنی دشوار در آنها بسیار اندک و در حد ضروری است و همین اندک هم، هر جا ضرورتاً به کار رفته، با توضیحی قابل فهم برای همگان همراه شده است. بنابراین خواندن کتاب‌های این مجموعه نیازی به اطلاعات خاص قبلی و آشنایی با فلسفه ندارد. اما این بدان معنا نیست که رسیدن به عمق مطلب و درگیر شدن در بحث‌ها به صورت فعال، و نه انفعالی، نیازمند جدّ و جهدی از سوی خواننده نیست، به عکس، این کتاب‌ها فقط زمانی می‌توانند سودمند باشند که خواننده هم تلاش لازم را به خرج دهد.

این مجموعه با نگاه «تحلیلی» نوشته شده است و حتی آثار فیلسوفان غیرتحلیلی یا آثار کسانی که به فیلسوف بودن شهره نیستند با نگاه تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته است. نویسندگان کتاب‌ها البته نظر خاص خودشان و تفسیر خاص خودشان را ارائه کرده‌اند که طبیعتاً کلام آخر و یگانه تفسیر ممکن نیست. این نکته را خواننده باید در نظر داشته باشد. حتی مترجمان کتاب‌ها هم با همه تفسیرهای عرضه‌شده در کتاب‌ها موافقت نداشته‌اند.

در ترجمه‌ها سعی شده است همان سادگی و روانی که در کتاب‌های اصل هست محفوظ بماند و دشواری بیشتری برای خواننده فارسی‌زبان پیش نیآورد. امید آنکه این مجموعه پاسخگوی نیاز طالبانش باشد و به هدفش که تقویت پایه‌های دانش و فرهنگ عمومی است برسد.

از تولد تا مرگ

هانا آرنت در ژوئیه ۱۹۲۶ به معلّم و دوستش، کارل یاسپرس^۱، نوشت: «تلاش می‌کنم از منظری که تجربه شخصی‌ام به من داده است تاریخ را تفسیر کنم و بفهمم چه چیزی در تاریخ به بیان درآمده است» (نامهٔ اول). تجربهٔ آرنت او را به این اعتقاد و باور رساند که هرچند همهٔ انسان‌ها باید بمیرند، اما هر انسانی به دنیا می‌آید تا از نو آغاز کند. در وضع بشری^۲ می‌نویسد:

امور بشری اگر به حال خود رها شوند نمی‌توانند جز از قانون مرگ پیروی کنند، یعنی یقینی‌ترین و یگانه قانون مطمئن در زندگی از تولد تا مرگ. آنچه در این قانون دست‌کاری می‌کند قوهٔ عمل است... (246).

قوهٔ عمل انسان‌ها را قادر می‌کند روند و روال زندگی را قطع کنند و طرح‌های نو دراندازند. آرنت با تفسیر زندگی از منظر چنین

1. Karl Jaspers

2. *The Human Condition*

دور-نگاهی^۱ در اعصار ظلمانی امیدش را حفظ کرد و توانست زندگی را در موقعیت‌های تازه و مکان‌های تازه از سر بگیرد.

شروع زندگی در آلمان

هانا آرنست در چهاردهم اکتبر ۱۹۰۶ به دنیا آمد. پدر و مادرش، پُل^۲ و مارتا^۳، به این فرزندشان یوهاننا^۴ نام دادند، اما از همان آغاز همه هانا صدایش می‌کردند. اگرچه هانا در خانواده‌ای پُر از عشق و محبت زاده شد، اما از همان سنین کودکی اندوه و پریشیدگی عمیقی به زندگی‌اش راه یافت.

کونیگسبرگ

پدر و مادر هانا، هر دو، یهودی و از تبار آنهایی بودند که در کونیگسبرگ در پروس شرقی ماوا گزیده بودند. زمانی که هانا سه ساله بود، خانواده‌اش به کونیگسبرگ بازگشت زیرا پدرش گرفتار بیماری سیفلیس شده بود. در ۱۹۱۱ او را در بیمارستان بستری کردند و در ۱۹۱۳ هم درگذشت. در همین سال، ماکس آرنست^۵، پدر بزرگ هانا، هم درگذشت. در اوت ۱۹۱۴، مارتا آرنست، از ترس حمله روس‌ها، دخترش را برداشت و به برلین گریخت. اما همان سال باز توانستند به کونیگسبرگ بازگردند و سال‌های جنگ جهانی اول را در ثباتی نسبی سپری کنند. مارتا آرنست در خانه مستأجر

1. vision

2. Paul

3. Martha

4. Johanna

5. Max Arendt

توتالیتاریسم

هانا آرت و هاینریش بلوشر می‌دانستند که در زمانه‌ای زندگی می‌کنند که در آن نظم کهن مرده است و نظم‌ی تازه هنوز سر برنیآورده است. آنها می‌دانستند که قرن بیستم زمانه بی‌خانمانی و بیم و امید است. درست است که ریشه‌های توتالیتاریسم را آرت نوشت، اما در واقع این اثر بیانگر تلاش مشترک آرت و بلوشر برای فهم تجربه‌های خودشان و نیز فهم قرنی است که در آن زندگی می‌کردند. آرت ماهیت این فهم را چنین توضیح می‌دهد:

این فهم به معنای... واری و به‌دوش کشیدن آگاهانه بار سنگینی است که این قرن بر ما بار کرده است – بی‌انکار وجود آن و بی‌تسلیم برّه‌وار به وزن آن. خلاصه، فهم به معنای مواجهه و مقابله دلسوزانه و بی‌برنامه قبلی با واقعیت است – هرچه که باشد (viii).

آرت در ریشه‌های توتالیتاریسم به سه نیروی ویرانگر این قرن می‌پردازد، به این قصد که این نیروها را بفهمد و بدین ترتیب راهی برای مقابله با آنها پیش نهد. این سه نیرو یهودستیزی، امپریالیسم، و توتالیتاریسم هستند.

آرت درحین نوشتن ریشه‌های توتالیتاریسم یک چارچوب فلسفی هم پروراند که پایه‌ای شد برای آثار فلسفی و سیاسی بعدی‌اش که تمام عمرش را وقف آنها کرد. تحلیل او در درجه نخست تاریخی است؛ با این حال، نقطه شروعی برای پروراندن مقولاتی فلسفی هم هست. آرت البته در این کتاب همه این مقولات و مفاهیم را به روشنی بیان نمی‌کند. این مقولات و مفاهیم در این کتاب هنوز در مرحله تکوین هستند. مثلاً، آرت در این کتاب امر اجتماعی را از امر شخصی و امر سیاسی متمایز می‌کند و تأثیر روزافزون امر اجتماعی را مورد توجه قرار می‌دهد. او می‌گوید در نبود گروه‌های سیاسی جای فهم یک بشریت مشترک هم خالی خواهد بود. آرت متوجه است که مفهوم مجرد برابری انسانی نمی‌تواند تأمین‌کننده وحدت بشری و جهانی مشترک باشد.

یهودستیزی

آرت تحلیل سه بخشی توتالیتاریسم را با جلدی می‌آغازد که یهودستیزی را در کانون توجه قرار می‌دهد. آرت که خودش یهودی بود تأثیر یهودستیزی را بسی بیش از بلوشر، که یهودی نبود، شخصاً تجربه کرده بود. با این همه، دغدغه آرت فهم یهودستیزی در بستر تجربه اروپایی است. او می‌گوید یهودستیزی را باید چون جزئی اساسی از توتالیتاریسمی فهم کنیم که در قرن بیستم سر برمی‌آورد. آرت میان نفرت از یهودیان و یهودستیزی فرق می‌گذارد. می‌گوید یهودستیزی فقط زمانی پدیدار می‌شود که تمیز میان یهودی و غیریهودی براساس نژادی صورت گیرد و نه دینی. او معتقد است یهودستیزی هیچ توضیح ساده‌ای ندارد. عوامل سیاسی، اقتصادی، و اجتماعی همگی در شکل گرفتن و پدیدار شدن یهودستیزی نقش دارند.

وضع بشری

وضع بشری مهم‌ترین اثر فلسفی هانا آرنت است. پروژه‌ای که او برای این کتاب در نظر داشت این بود: «اندیشیدن به آنچه می‌کنیم» (5). او این کتاب را هم، مثل ریشه‌های *توتالیتاریسم*، با مرور دربارهٔ تجربه‌های خودش و تجربهٔ دورانی که در آن می‌زیست شروع می‌کند. آرنت این کتاب را زمانی نوشت که انسان وارد عصر فضاوردی می‌شد و تکنولوژی اهمیت روزافزونی پیدا می‌کرد. آرنت متوجه بود که این تجربه‌های تازه با خودشان هراس‌هایی را هم به همراه می‌آورند و به تک‌افتادگی و تنهایی، که از نظر او از موقعیت‌های تازهٔ پیش‌آمده برای انسان در قرن بیستم بودند، دامن می‌زنند. آرنت در وضع بشری تحلیلی ارائه می‌کند که می‌تواند به انسان‌ها کمک کند تا با این فرایند از خودبیگانگی رویارو شوند و در برابر آن مقاومت کنند.

آرنت در این اثر، مثل همهٔ دیگر آثارش، بر اهمیت تحلیل تاریخی تأکید می‌ورزد. دغدغهٔ او این است که نشان دهد چگونه از خودبیگانگی مُدرن از دل شرایطی تاریخی برآمده است. آرنت پرواز انسان از زمین به فضا، و از جهان به خویشتن را ردیابی

تاریخی می‌کند تا شکل‌گیری از خودبیگانگی امروزین را نشان دهد. اما این اثر صرفاً یک تحلیل تاریخی نیست، بلکه کوششی هم هست برای روشن کردن بنیادی‌ترین وجه وضع بشری که اگر بناست انسان باشیم و انسان بمانیم این وجه باید حفظ شود.

آرنست، در جریان تحلیل تاریخی‌اش، توجهش را معطوف چیزی می‌کند که به آن «زندگی عمل‌ورزانه» (*vita activa*) نام می‌دهد. این بدان معناست که او به بررسی «زندگی نظروورزانه» (*vita contemplativa*) نمی‌پردازد. آرنست در واقع می‌داند و می‌پذیرد که از بسیاری جهات نظروورزی و تفکر انسانی‌ترین فعالیت است، اما می‌خواهد تحلیلش را محدود به آن فعالیت‌هایی کند که «هم ستا و هم بنابه عقاید جاری در حیطه فعالیت همه انسان‌هاست» (5). آرنست در نوشته‌های بعدی‌اش به اهمیت تفکر و نظروورزی برای حفظ جهان انسانی پرداخته است.

عمومی، خصوصی، و اجتماعی

آرنست، پیش از پرداختن به انواع فعالیت‌های انسانی، می‌گوید بسیار مهم است که حیطه این فعالیت‌ها را مشخص کنیم. او تمایزاتی را که در ریشه‌های توتالیتاریسم به کار گرفته بود، در اینجا هم به کار می‌گیرد و بیشتر شرح و بسط‌شان می‌دهد. او برای فعالیت انسانی کلاً سه قلمرو معین می‌کند: قلمرو خصوصی، قلمرو عمومی، و قلمرو اجتماعی. آرنست وقتی به شرح و بسط این سه قلمرو می‌پردازد توصیفی از چگونگی برآمدن این سه قلمرو عرضه می‌کند. اما هدف آرنست، در شرح و بسط این سه قلمرو، فراهم آوردن معیاری برای چگونگی فهم جایگاه اشکال مختلف فعالیت انسانی هم هست.